

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

**KLAGE FRA DEN NORSKE ADVOKATFORENING PÅ SORENSKRIVER B, X
TINGRETT. SAK NR 105/04.**

Tilsynsutvalget har i møte 9. mai 2005 truffet vedtak i ovennevnte klagesak.

Vedtaket er truffet av følgende medlemmer; Anne Lise Rønneberg, leder, Jon Høyland, Halvor Kjølstad, Trine Buttingsrud Mathiesen og Wenche Frogn Sellæg.

Ved brev av 14. desember 2004 har Den Norske Advokatforening inngitt klage på sorenskriver B. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt for sorenskriver B, som har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat C. Etter at Høyesteretts kjæremålsutvalg avsa kjennelse den 1. mars 2005 som direkte berører det påklagede forhold, er partene bedt om eventuelle supplerende bemerkninger. Bare Advokatforeningen har avgitt slik uttalelse. Tilsynsutvalget kommer nærmere tilbake til dette nedenfor.

Saksforholdet er i korthet følgende: Den 14. og 15. september 2004 administrerte sorenskriver B en hovedforhandling i sivil sak i X tingrett. Til behandling forelå en tvist om eiendomsretten til en fast eiendom. Advokat D representerte saksøker. Saksøkte var representert ved advokat C. Den 22. september 2004 ble det avsagt dom i saken.

Klager - Den Norske Advokatforening - har i hovedsak vist til følgende:

Advokat D ble under hovedforhandlingen utsatt for det han oppfatter som et personangrep fra sorenskriver B. Advokat D ble kritisert av sorenskriver B for åpen rett. I følge D opptrådte sorenskriveren aggressivt og kom med stadige avbrytelser. At sorenskriveren allerede under innledningsforedraget kom med skarp kritikk av advokat D inngir ikke tillit og respekt, og det gir et inntrykk av at dommeren allerede tidlig under hovedforhandlingen har valgt side i saken. Sorenskriverens atferd og språkbruk under hovedforhandlingen, samt hans utsagn i dommen faller utenfor god dommerskikk.

Advokat D har gjengitt replikkvekslingen under innledningsforedraget på følgende måte:

"Sorenskriver B:" "Jeg skjønner ingen ting av hva du holder på med! - Ikke proseder! – Jeg vil kun ha opplesing fra dokumentene, ingen kommentarer".

Advokat D:"*Jeg prosederer ikke, men kommer med klientens anførsler.*"

Sorenskriver B: "Ikke krangle!"

Advokat D: "*Jeg krangler ikke*"

Sorenskriver B: "Ikke krangle på at du krangler!"

Sorenskriver B: "Hvorfor er ikke Frei kommune bedt om å fastlegge hvor eiendommene ligger?"

Advokat D: "*Det er gjort, men avslått av fylkesmannen etter klage fra saksøkte.*"

Sorenskriver B: "Denne saken skulle aldri vært reist! Vi har bestemmelser i domstolsloven om unødig trette!"

Sorenskriver B: "Jeg tror ikke du har informert klientene om hva saken dreier seg om!"

Advokat D: "*Jeg forstår dommeren mener det; også i andre saker*"

Sorenskriver B: "Vi har og andre bestemmelser i domstolloven vi kan bruke!"

Sorenskriver B: "Klientene dine er ikke tjent med deg! – Retten tar pause 10 minutter slik at klientene dine får snakke med deg."

Etter pausen

Sorenskriver B: "Jeg foreslår at den som vil ha bnr 40 kjøper den! Den som byr høyest får eiendommen. Slik bør dere bli enige i lunsjpausen.

Advokat D: "*Kan jeg få ta i mot beskjed om levering av forstørrede bilder fra statens sentralarkiv for vertikalfoto nå?*"

Sorenskriver B: "Nei! Om du hadde spurt på forhånd, så hadde du ikke fått lov!"

Sorenskriver B: "Den omkostningsoppgave som ikke er levert komplett på faks i morgen formiddag, blir ikke tatt hensyn til!"

Advokat D: "*Regning fra statens Sentralarkiv er ikke kommet enda.*"

Sorenskriver B: "Det er du som ikke har forberedt saken i rett tid!"

I dommen har sorenskriver B fortsatt kritikken av advokat D. Det henvises til følgende på side 7:

"Saksøkers prosessfullmektig har brukt det meste av så vel saksforberedelsen som hovedforhandlingen til å føre til dels subtile bevis og argumentasjon for å godtgjøre at den senere utskilte bnr. 45 ikke fullstendig overlappet bnr. 40," ...

På side 12 i dommen uttaler sorenskriveren videre:

"I tillegg kommer at saken har vært høyst ufundert, nærmest ikke prosedabel, og med mindre han tydelig har advart sine klienter mot saksanlegget, er det tvilsomt om han i det hele tatt har noe å kreve."

Advokat D har i en ny sak begjært sorenskriver B inhabil på grunnlag av sorenskriverens opptreden overfor ham i tidligere saker. Inhabilitetsinnsigelsen grunnet seg først og fremst på de forholdene som er nevnt ovenfor, nemlig sorenskriverens opptreden i retten og senere premisser i dommen av 22. september 2004. Høyesteretts kjæremålsutvalg har ved kjennelse av 1. mars 2005 tatt habilitetsinnsigelsen til følge, og avsagt slutning hvormed sorenskriver B må vike sete i sak nr. ved X tingrett.

Klager har vist til Høyesteretts premisser, hvor det blant annet uttales:

"Det er likevel ikke slik at det uten videre medfører inhabilitet at dommeren opptrer kritikkverdig i forhold til en advokat. Dette vil etter omstendighetene kunne gi grunnlag for klage til Tilsynsutvalget for dommere, jf. domstolloven § 235 flg., men er normalt uten betydning for dommerens habilitet. Skal dommeren vike sete, må det således dreie seg om kritikkverdige forhold av en særlig karakter, som er egnet til å så tvil om dommerens uhildethet i en sak der advokaten, som det er et motsetningsforhold til, opptrer."

Klager gjør gjeldende at Høyesterett synes å forutsette at det vil være aktuelt med klage til Tilsynsutvalget også ved mindre alvorlig kritikkverdig dommeratferd enn i dette tilfellet. Inhabilitet vil derimot først inntre ved den mer kvalifiserte klanderverdige dommeratferd. Klager legger til grunn at når Høyesterett konkluderer med at innklagede er inhabil, som følge av sin atferd overfor klager, må dette medføre at innklagede har utvist en atferd som er i strid med god dommerskikk.

Det er ikke bare advokat D som har vært utsatt for kritikkverdig opptreden fra sorenskriverens side. Riktignok ligger disse forhold så langt tilbake i tid at klagefristen på ett år er utløpt. Men blant annet av hensyn til at advokater vil vike tilbake for å klage på en dommer, og at det særlig er ved gjentatte overtramp at det er aktuelt å reagere mot dommerens opptreden, bør det i gjentakelsestilfeller kunne tas hensyn til forhold som fant

sted for lenger tid tilbake enn ett år. Også hensynet til at klageordningen skal fungere etter sitt formål taler for en slik praksis. Det vises til følgende forhold:

- I telefonsamtale med advokat E den 10. februar 1997 fremsatte sorenskriver B svært negative uttalelser om E og hans arbeid som advokat. Uttalelsene ble senere gjentatt i brevs form. Foreløpig har det ikke vært mulig å fremskaffe brevet.
- I en barnefordelingssak den 21. og 22. oktober 2002, skal sorenskriver B ha spilt kabal eller tilsvarende PC-spill, og det var åpenbart at han ikke fulgte med i hovedforhandlingen.
- I avisen den 17. mars 2004, gikk sorenskriver B langt i å kommentere sine omkostningsavgjørelser konkret. I følge samme artikkel har B uttalt følgende: "Når vi har skjært ned på salær, har advokaten ofte klaget og møtt mer godtroende dommere i lagmannsrett og høyesterett." Under henvisning til at omkostningsavgjørelser alene kan prøves når de er ulovlige, vilkårlige eller klart urimelige, viser B ved denne uttalelsen en manglende respekt for rettssystemet og overordnede instanser.

Innklagede – sorenskriver B - har i hovedsak vist til følgende:

Han benekter på det mest bestemte at han utsatte advokat D for personangrep under hovedforhandlingen. Det er imidlertid riktig at han ga D kritikk for måten saken ble fremlagt på under hovedforhandlingen, også under innledningsforedraget. D brukte mye tid på argumentasjon i tilknytning til hvert påberopte bevis, og han ba D flere ganger om å vente med detaljargumentasjon til prosedyren. Han ble nok litt irritert over at D ikke så ut til å være i stand til å avstå fra lange, detaljerte argumentasjonsrekker på dette tidspunkt i saken. Hans forsøk på korrigeringer måtte nødvendigvis skje i åpen rett, men var ikke upassende på noen måte. Det er en dommers rett å kunne stille spørsmål under en prosederende advokats foredrag.

Replikkvexlingen som er referert i klagen er forvrengt og tatt ut av sin sammenheng. Noen av sitatene skriver seg fra følgende episoder:

Under innledningsforedraget tok advokat D's telefon til å ringe. Han ble nektet å la telefonen stå på for å kunne ta i mot en beskjed om en leveranse av fotografier til bruk under saken og som han nettopp hadde bestilt. D fikk kritikk for at han ikke hadde sørget for å fremskaffe alle bevis i saken på et langt tidligere tidspunkt.

Det er også mulig det ble uttalt at domsskrivingen ikke kunne utsettes i påvente av saksomkostningsoppgaven, idet det måtte være D's egen feil at han ikke hadde innhentet bilder så tidlig at regningen for dette var klar.

Under saken tok dommeren et kort initiativ til forlik, som ikke falt i smak hos partene. Selv om det ikke var et godt forslag, kan det ikke være i strid med god dommerskikk.

Uttalelsene i dommen refererer seg til tvistemålsloven § 52, og har sammenheng med at D's klienter ville risikere å komme i et økonomisk uføre på grunn av saken. De manglet antakelig forutsetninger for å forstå dette selv. En advokat har ansvar for å redegjøre for risikoen ved søksmål overfor sin klient, og til å fremføre saken på en klar måte med så lite kostnadsbruk som mulig. En dommer må kunne føre en viss kontroll med dette både ved sin prosessledelse, og – i helt spesielle tilfeller – ved å øve kritikk i selve dommen.

Når det gjelder forholdene omkring advokat E, skriver disse seg fra et angivelig hemmelig brev fra E til Advokatforeningen, som sorenskriveren likevel – gjennom advokat D – har fått tilgang til. Brevet gjelder ulike forhold hovedsakelig langt tilbake i tid, og som er vanskelig å forholde seg til, noe som også må være grunnen til at det er satt tidsfrister for hva som kan være gjenstand for klage. Han har vanskelig for å tro at han har spilt kabal under hovedforhandlingen i en sak. At han ikke skulle ha fulgt godt nok med, kan tilbakevises ved at advokat E fikk fullt medhold i saken, og videre at hans avgjørelse ble stadfestet i lagmannsretten.

Innklagede har som nevnt innledningsvis ikke kommet med merknader i tilknytning til kjennelsen fra Høyesteretts kjæremålsutvalg, hvormed innklagede ble ansett for å være inhabil.

Advokat C var prosessfullmektig for motparten i den saken der det ble avholdt hovedforhandling i september 2004, jf redegjørelsen foran. Utvalget har derfor også bedt om uttalelse fra ham. Advokat C har i hovedsak vist til følgende:

Replikkvexlingen som er vist til i klagen er så langt det kan huskes, i det vesentlige korrekt gjengitt. Replikkvexlingen vedrørende mobiltelefonen startet ved at advokat D`s mobiltelefon ringte tidlig under hans innledningsforedrag. Sorenskriverens uttalelse om at ”Denne saken skulle aldri ha vært reist” kom etter at D`s part opplyste at han hadde solgt hele sin eiendom ved Y og ikke holdt noe areal tilbake. Dette var en oppsiktsvekkende opplysning, tatt i betraktning at søksmålet fra advokat D`s parter gikk ut på krav om å være eier av parsell ved Y.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette. Det bemerkes for ordens skyld at de er orientert om hverandres uttalelser.

Det følger av domstoloven § 237 første ledd nr 5 at Den Norske Advokatforening har selvstendig klagerett til Tilsynsutvalget. Dette innebærer at det er foreningen som er part, ikke den eller de advokatene som har henvendt seg til foreningen og som det vises til i klagen. Tilsynsutvalget har likevel vurdert om det burde innhentes uttalelse fra advokat D, men er kommet til at dette er unødvendig, tatt i betraktning den detaljerte redegjørelsen som er gitt fra foreningens side. Utvalget legger dessuten til grunn at Advokatforeningen har gjort ham kjent med sakens utvikling i den utstrekning foreningen har funnet dette nødvendig. De øvrige forhold som er tatt opp av foreningen, og som gjelder andre advokater, ligger så langt tilbake i tid at klagefristen er utløpt.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptre i strid med god dommerskikk, jf domstoloven § 236 første ledd. Dette krever med andre ord at dommeren kan bebreides. Når det gjelder begrepet ”god dommerskikk” kan bl.a. vises til domstoloven § 55 tredje ledd. Etter denne bestemmelsen skal en dommer ”utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt”.

Med dette som utgangspunkt bemerker utvalget i anledning klagen – så langt den gjelder advokat D – følgende:

Utvalget verken kan eller skal ha noen formening om hvorvidt den saken som ble prosedert under hovedforhandlingen i X tingrett 14. og 15. september 2004 var prosedabel eller ikke. Det er imidlertid åpenbart full enighet om at sorenskriver B flere ganger fant grunn til å avbryte under advokat D's innledningsforedrag. Uenigheten gjelder om sorenskriveren gikk for langt i sine avbrytelser, og om han kom med kommentarer han burde avstått fra.

Det er ingen tvil om at en dommer har både rett og plikt til å gripe inn når han mener det er nødvendig, for eksempel dersom en advokat i for stor utstrekning foregriper den senere prosedyren i sitt innledningsforedrag eller for øvrig bruker for mye tid på forhold som etter dommerens oppfatning er irrelevant for saken. Dette vil utvilsomt ofte oppleves som kritikk, noe en advokat vil være ekstra oppmerksom på når det foregår i åpen rett med klienten tilstede. Dette må også dommeren ha for øye, slik at han ikke formulerer seg sterkere enn nødvendig. Likevel må en dommer ha et vidt spillerom for sin administrasjon og sine henvendelser til advokatene, uten at det dermed kan sies å være i strid med god dommerskikk.

Domstoloven § 202 rammer såkalt "unødig trette". Dersom en advokat åpenbart uten grunn har anlagt sak eller latt det komme til sak, kan domstolen både ilegge ham erstatningsansvar og straffe ham med bøter. Det er ingen tvil om at en dommer både har rett og plikt til å vise til denne bestemmelsen, dersom han mener at det er grunnlag for det, og han har full anledning til å gjøre dette i åpen rett. Uansett må det gjøres slik at advokaten får anledning til å uttale seg. Dommerens vurdering kan ikke overprøves av utvalget. Når en dommer finner grunn til å true med rettergangsstraff på grunn av "unødig trette" vil dette selvfølgelig bli oppfattet av vedkommende advokat som at dommeren på dette stadiet har en klar oppfatning av sakens utfall. Men i en slik situasjon kan dommeren vanskelig kritiseres for å være partisk. Det sier seg selv at enhver advokat som havner i denne situasjonen sterkt vil mislike dommerens uttalelser.

En advokat som ikke har slått av mobiltelefonen sin når rettsmøtet begynner, bør som en selvfølge uoppfordret orientere dommeren om dette og årsaken til det, uten å vente til telefonen ringer. Det er for øvrig helt opp til dommeren å avgjøre om han vil akseptere dette.

Når det gjelder replikkvekslingen mellom partene, er det utvalgets oppfatning at dersom sorenskriveren har ordlagt seg slik det er gjengitt i klagen, for eksempel der det hevdes at han har sagt "Ikke krangle på at du krangler", er dette etter utvalgets oppfatning en uheldig måte å ordlegge seg på. Isolert sett kan dette utsagnet ikke gi grunnlag for kritikk. I denne saken var det imidlertid en rekke uheldige utsagn som ble uttalt av dommeren. Når en dommer uttaler at:

"Klientene dine er ikke tjent med deg!"

i klientens nærvær, er det utvalgets oppfatning at dette er et utsagn en dommer bør avstå fra i åpen rett.

Den refererte replikkvekslingen lest i sammenheng etterlater et inntrykk av en negativ atmosfære under forhandlingene. Dette burde vært unngått. Det er enhver dommers ansvar som administrator å påse at forhandlingen pågår med slik verdighet og i slike former at den inngir den tillit og respekt som domstoloven § 55 forutsetter. Tilsynsutvalget vil imidlertid påpeke at også advokatene har et medansvar for at forhandlingene kan gjennomføres i

tillitvekkende former. Likevel må dommeren som nevnt innledningsvis ha anledning til å slå ned på og kommentere forhold som etter hans mening er uakseptable. Dommerens uttalelser lest i sammenheng med den etterfølgende dommen, viser imidlertid at dommeren på en uheldig måte har gitt uttrykk for et meget høyt irritasjonsnivå overfor advokaten. Dette er påpekt i Høyesteretts kjæremålsutvalg, jf. sitat nedenfor.

Advokatforeningen har videre påklaget sorenskriverens uttalelser i den etterfølgende dommen, jf foran. Utvalgets kompetanse til å behandle klager over uttalelser vedrørende premisser i rettsavgjørelser er nærmere utredet av Domstolkommisjonen i NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte. Her fremgår det at utvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales videre at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse.... Videre må bruk av unødvendig sterke ord og uttrykk i rettslige avgjørelser kunne føre til disiplinærtiltak, når de ord/uttrykk som er brukt er egnet til å virke klart sårende eller infamerende.”

De uttalelser i dommen av 22. september 2004 som både klagen og Kjæremålsutvalgets kjennelse bl.a. gjelder, er av en slik karakter at de går lenger enn det som er akseptabelt. Det er Tilsynsutvalgets oppfatning at sorenskriver B i denne saken har opptrådt i strid med god dommerskikk. Tilsynsutvalget viser til at Høyesteretts kjæremålsutvalg fant at sorenskriveren ved sin opptreden i retten og senere uttalelser i domspremissene har inhabilisert seg overfor advokat D. I avsnitt (22) – (24) uttaler Kjæremålsutvalget følgende:

”I prosesskrift av 22. oktober 2004 til X tingrett har advokat D gjengitt en rekke uttalelser fra sorenskriveren under hovedforhandlingen i ovennevnte sak, som advokaten mener er uakseptable. Sorenskriveren har gitt uttrykk for at uttalelsene, slik de er gjengitt, iallfall er tatt ut av sin sammenheng, slik at han ikke kjenner den igjen. Utvalget finner å måtte legge til grunn at advokatens gjengivelse i hovedtrekk er riktig, selv om noen av uttalelsene kan være tatt ut av sin sammenheng. Enkelte av dem er direkte rettet mot advokatens forhold til sine klienter og er åpenbart sterkt belastende for ham. Samlet sett gir de uttrykk for et uakseptabelt høyt irritasjonsnivå hos dommeren.

Dommeren i den samme saken, som er anket til lagmannsretten, inneholder uttalelser som er stert kritiske til advokatens sakførsel og hans omkostningsoppgave. Etter at dommeren har gjort oppmerksom på klientenes mulighet for å få advokatens salær fastsatt av retten etter tvistemålsloven § 52, gir retten avslutningsvis uttrykk for følgende:

”I tillegg kommer at saken har vært høyst ufundert, nærmest ikke prosedabel, og med mindre han tydelig har advart sine klienter mot saksanlegget, er det tvilsomt om han i det hele tatt har noe å kreve.”

Det er en selvfølge at dommeren, hvis han mener det, skal gi uttrykk for at en sak ikke er prosedabel og derfor ikke burde vært anlagt. Realiteten i dette kan utvalget vanskelig bedømme. Men når dommeren, i tillegg til å vise til tvistemålsloven § 52, og gi uttrykk for at saken nærmest ikke var prosedabel, også uttaler seg som han gjør om advokatens forhold til sine klienter, bekreftes inntrykket av et meget høyt irritasjonsnivå overfor advokaten. Dette inntrykket fremgår også av det som ellers sies i dommen. Blant annet trekker retten, som eksempel på at advokatens bevisførsel er betydningsløs og subtil, frem ett utsagn som, slik det formuleres av retten, nærmest er egnet til å latterliggjøre advokaten.”

Det ligger i sakens natur at en sorenskriver som gjør seg ”fortjent” til slik omtale av Høyesteretts kjæremålsutvalg, også har gjort seg skyldig i brudd på god dommerskikk.

Advokatforeningen har også vist til andre uheldige episoder mellom sorenskriver B og advokat D. Tilsynsutvalget er enig i at utvalget ikke er avskåret fra å vurdere dette, selv om Høyesteretts kjæremålsutvalg har unnlatt å ta disse forhold i betraktning med hensyn til bevismessige hensyn.

Som klager selv har påpekt ligger disse episodene forut for ettårsfristen og kan derved ikke vurderes av Tilsynsutvalget, idet man ikke kan anse handlingene som en sammenhengende handling. Tilsynsutvalget har således kun vurdert de forhold som ligger innenfor ettårsfristen.

Utvalget konkluderer med at sorenskriver B har opptrådt på en slik måte at det må sies å være i strid med god dommerskikk, og at dette kvalifiserer for disiplinærtiltak i medhold av domstoloven 236 i form av kritikk.

Tilsynsutvalget for dommere har etter dette fattet slikt enstemmig

vedtak:

Sorenskriver B gis kritikk for å ha overtrådt de plikter stillingen medfører og dermed for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

* * * * *

Tilsynsutvalgets vedtak kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler. Partene i saken kan bringe vedtaket inn for tingretten ved søksmål. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om vedtaket. Det vises nærmere til domstoloven § 239.

Kopi av dette vedtak sendes Domstoladministrasjonen og Justisdepartementet til orientering.